

Gotický dům Znojmo

Historické jádro města je památkovou rezervací, protože se zde zachovala téměř souvislá vývojová linie měšťanského bydlení od středověku po řekněme první světovou válku. Gotiku máme u nás všude dobře doloženou církevními a stavbami a šlechtickými sídly. Ale domy měšťanů se málokde zachovaly, jednak proto, že byly v naprosté většině dřevěné a jednak proto, že i když byly z kamene a cihel, později byly radikálně přestavovány. Průběžnou a živelnou přestavbou procházely i domy ve Znojmě, ale přesto se dochovala celá řada prvků typicky gotických, pak vrcholně a pozdně gotických a následně renesančních. Třeba na slavném renesančním náměstí v Litomyšli je gotický dům jen jeden. V Ostravě máme ze středověkých budov jen spodní část stavby kostela sv. Václava, jinak nic. Ostatně domy na náměstí se stavěly z kamene a cihel až v 18. a 19. století.

Dům ve Velké Mikulášské ulici č. 3 má nejstarší dochované části prokazatelně z roku 1290. Vznikl sloučením dvou celodřevěných staveb a jejich vtělením do mnohem většího objektu. Trámové stropy jsou vskutku 800 let staré.

Ve Znojmě je takových domů celá řada. Některé měly štěstí, že 20. století, jež respektu vůči historii moc nemělo, přečkaly bez vážnější úhony a jejich památková hodnota byla pro dnešek zachována. Některé jsou momentálně v zoufalém stavu, ale vzhledem k tomu, že už máme pro historii sensorium a máme na to i příslušné právní normy a ochranné orgány, je jisté, že dřív nebo později budou zachráněny.

Tento dostal šanci opravdu v hodině dvanácté. V průběhu 20. století dál chátral, jako ostatně i ve staletích předcházejících. Střídali se majitelé a nájemníci, měnilo se hospodářské využití zázemí. Za vlády komunistů se do starých částí města, tedy do domů, v nichž nebylo možno nainstalovat dobově vyhovující sociální zařízení a další civilizační vymoženosti, sestěhovali „nepřizpůsobiví“ a „sociálně slabí“ občané. Ti to dorasovali úplně. Po roce 1989 zase noví majitelé, případně město samo, těžce sháněli peníze, aby opravy proběhly podle přání památkářů. Dům tedy před několika lety koupili relativně mladí manželé, kteří jednak měli peníze z výnosné stavební firmy a jednak měli zkušenosti z cest po světě, a proto se jako správní idealisté pustili do osvětleného projektu dům zrestaurovat a nějakým způsobem zpřístupnit veřejnosti – jako penzion pro náročné hosty.

Líbí se mi, že i když je nyní uvnitř v pokojích a v celém vnitřním prostředí veškeré moderní vybavení v luxusním provedení, přesto je interiér designérsky upraven v minimalistickém stylu, který dává vyniknout gotickým prvkům a celkové starobylosti domu. Majitelé a investoři tvrdí, že chtěli zřídit dům jako oázu léčivého klidu. A léčivý má být právě onen prostor. Proto je tu co možná nejméně rušení a rozptylování. Na pokojích například nejsou televizory. Dodatečně pořízený mobiliář sice není třeba dobově ani místně autentický, ale hodí se a neruší... Je přiměřeně vkusný.

Jak to chodilo ve středověku, dobře vidíme při pohledu ze dvora. Živelné přistavování, přestavování, nadstavování, přizpůsobování. Ani lidé minulosti vlastně minulost nectili a nijak si jí nevážili, mysleli si, že to, jak oni to ve své době cítí, je to nejlepší a nejhezčí – tedy pokud jim vůbec o nějakou krásu šlo..., většinou zřejmě jen o funkčnost a užitek. Zdobnost? Jen takovou a v takové míře, jaká byla v oné době módní. Například kamenné ostění oken a dveří by gotika neponechala holé – to se takto líbí nám. Oni by kámen omítli a případně ještě obarvili nebo lépe – pomalovali.

Majitelé samozřejmě postupovali v souladu s přáním památkářů. Takže ze všeho nejdřív proběhly archeologické průzkumy podloží i celý stavebně historický průzkum.

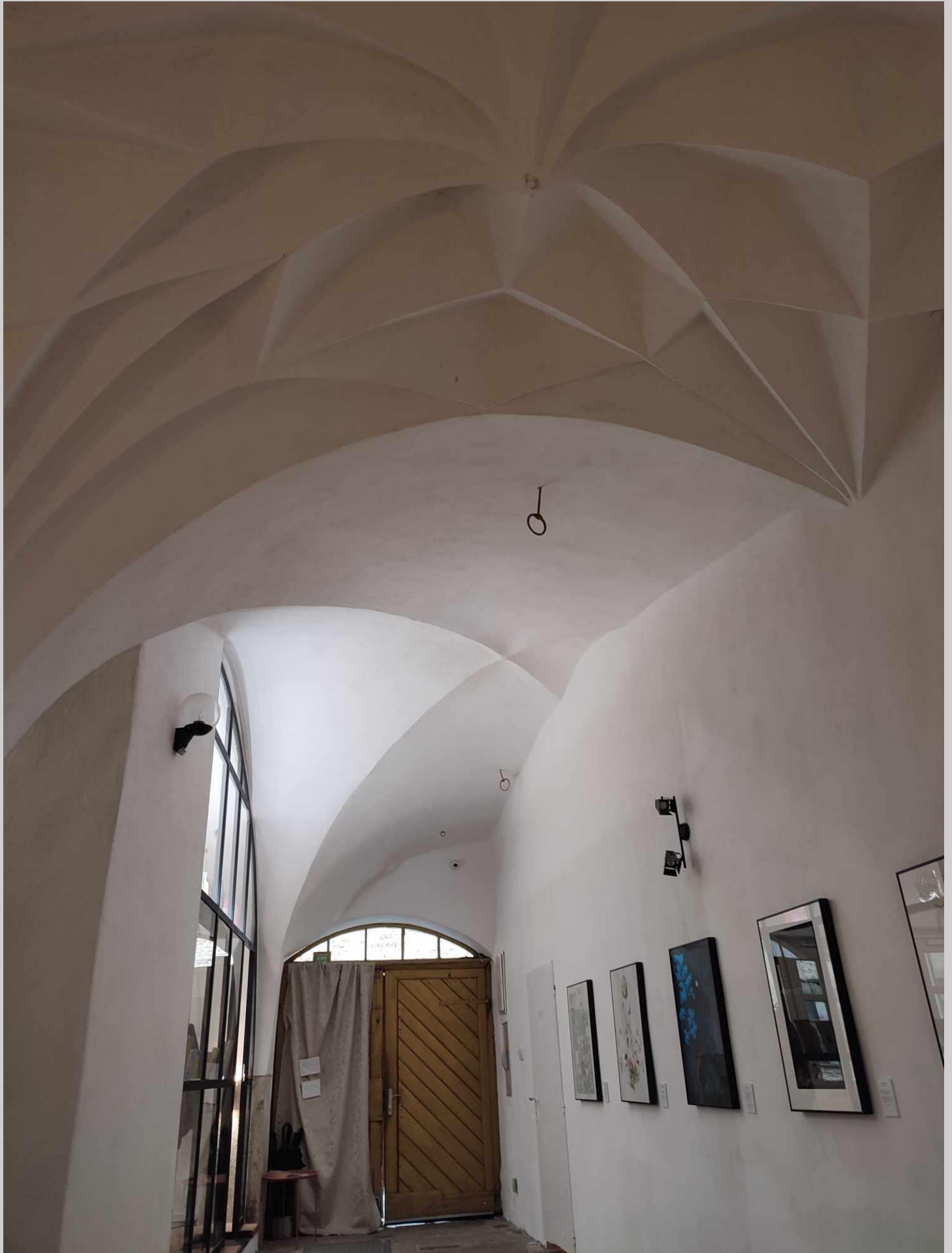
Dům nazvali Stará pekárna, protože v zadním traktu se zachovala pec, která sloužila v průběhu staletí, i když ne úplně nepřetržitě. Určitě to nebyla hlavní hospodářská funkce domu, spíše forma přivýdělku některého z nájemců. Po jistý čas byli nájemci i Židé – ale nepekli tam macesy, docela komerčně nabízeli produkty, které se dobře prodávaly přes okno do ulice.

Velký komínový průduch, který odváděl kouř z místnosti pekárny nad střechu.

To, čím je dům ovšem známý a slavný, je sklípková či diamantová klenba v průjezdu, takzvaném mázhausu.

Průvodci turistů neopomenou návštěvníky Znojma zavést do této chodby a pohlédnout vzhůru.

Ve skutečnosti je tento virtuózní kousek dílem jednoho z upravovatelů domu, který si v roce 1550 už zřejmě dobře uvědomoval historickou hodnotu gotického stavitelství a umění kleneb. Ostatně mázhaus byl původně mnohem širší, jak je vidět na předchozím snímku z mohutného oblouku zaklenutí. Pak byl přehrazen dodatečně vystavěnou zdí. A zřejmě už jen z estetických a historizujících důvodů pak byla připojena i ozdobná klenba. Dům ale nebyl nikdy míněn jako reprezentativní budova ani výstavní objekt. Průjezdem musel projet žebříňák, sídlili tu často vinaři, v mázhausu se nepochybně čepovalo a veselilo a zpívalo...

Majitelé provedli úpravy designérsky vytríbeně a stylově. O jejich Staré pekárně se pochvalně psalo v našich architektonických časopisech.

Všechno se dělalo s citem a v očekávání, co dalšího se při rekonstrukci najde. Tak se například náhle pod omítkami objevil dřevěný strop s opravdu původním pozdně gotickým pomalováním. Další důkaz, že gotika si opravdu nepotrpěla na bílou barvu a minimalistický vzhled – to ostatně ani antika ne, jak jsme si nechali od Winckelmannna vsugerovat. Oni to za pěkné pokládali, když to bylo počmárané...

Právě na základě takových objevů historicky významných artefaktů se pak po dobrozdání památkářů dá žádat o dotace.

V jednom z pokojů se odhalil štukový strop, jistě pozdější, ale pod ním stopy fresky, nepochybně starší.

Dobré je, že dům už je částečně v provozu, ale přitom stále probíhají úpravy dalších částí. Teď například podkroví, které je nezvykle rozlehlé a po zrekonstruování bude nabízet buď prostory k dlouhodobým pronájmům nebo k přiměřeně vhodným komerčním aktivitám.

Ve Znojmě je rozsáhlá síť podzemních chodeb – jako ostatně i v jiných středověkých městech. Chodby sloužily jednak jako útočiště obyvatel při obléhání, ale pochopitelně také jako skladovací prostory pro víno, pivo a potraviny. Z obranných důvodů byly sklepy a chodby propojené, často v několika patrech nad sebou, takže tvořily celé bludiště. I tento dům má dvě sklepní patra a je napojen na systém podzemního labyrintu.

V jednom velkém sklepním sálu je možno pořádat svatby nebo jiné akce podobně hýřivého typu.

Ubytování v penzionu je hříšně drahé.

Pán si panský čte New York Times.

Dům má z ulice fádňi historizující fasádu z konce 19. století, včetně dobově formátovaných oken. Omšelý vzhled tuctového domu z éry německy mluvící místní buržoazie kontrastuje jak s výrazně středověkem utvářenou a dosud nápadně patrnou estetikou křivolakých uliček, tak s jeho navenek neviditelným gotickým jádrem. Vrstvení vkusů a stylů vlastně pokračuje dodnes. Akorát že dnes už to děláme záměrně – a s vědomím všeho toho, co předcházelo.

vš, říjen 2024